

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDEN
UKRAINIENNE

Число 46 (104), рік видання III. 11 грудня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 11 грудня 1927 р.

Нехай цього разу ласкавий читальник почне перегортати сторінки «Тризуба» трохи не в звичайному порядку: просимо спершу переглянути хроніку, де він знайде витинки з останніх совітських газет, присвячені національній справі на Україні, а потім вже вдатися до передовиці. Тоді розмова наша буде і простішою, і коротшою.

Всі добре пам'ятають той гвалт, який здіймався тай досі здійсмається час від часу про Україну в російських колах (все їдно, — якого кольору: чи серед червоних у Москві, чи серед білих або чорних — за кордоном). З одного боку «штучна» українізація «искони русскаго края», а з другого — потужний зріст національного почуття, свідомости й «українського шовінізму». Все це не помалу турбує московських можновладців. Доволі пригадати торішні істерики Ларіна про утиски російського елементу на Україні та сьогорішні надзвичайні заходи совітів — ревізія з необмеженими уповноваженнями Ярославського — для боротьби з «шовіністичними українськими ухилами», ліквідація Шумського й товаришів та засудження «шумськізму».

Та з тим Москві не ведеться. І на Україні доводиться співати иншої. Вже он і Каганович — хоче не хоче, а промовляє на з'їзді партії по українському. Тай сам Риков, приїхавши до Харькова, мусить, звертаючися до почесної варті, «приветствовать красноармейцев украинским «слава». Характерні дріб'язки. Та есть і більше.

На останьому X-му з'їзді КПБУ, що оце допіру відбувся в Харькові, свою промову Каганович, а він же найдовірініша особа і права рука Москваи з окупованому краї, присвячує національній політиці на Україні в зв'язку з міжнароднім становищем.

Перші слова у Харькові голови союзного севнаркому Рикова про національне питання і «успіхи в його розв'язанні» на Україні.

В той самий час в Москві рада національностей приймає дві поважні ухвали. Перша—зводить російський елемент на Україні,—що його мова совітською конституцією визнана, як рівнорядна державна поруч з українською, а на практиці стоїть по-над нею, — на ролю звичайної національної меншости, як болгари, жида чи що. Друга — говорить про необхідність виправлення де-яких «хиб» в становищі українського населення в Росії, особливо на Кубані та конечність задовснення його національних потреб. На тлі отого недавнього елементу імперіялістично-шовіністичного та занепокоєння в «центрі» що до становища на Україні, ці одночасні запобігання перед українцями і в Харькові, і в Москві — явище не випадкове.

Розхитується де далі внутрішнє становище «царствующої» партії. Треба за всяку ціну шукати способів його зміцнити, хоч би й довелося піти проти своїх поглядів і бажань, проти самих себе. Хоч би і ціною нових і нових уступок неїависному «українському націоналізмові».

А він все зростає. На Україні де далі, більше і більше сили набуває національний рух, отой «дрібно-буржуазний». «Товариші, — з трівогою попереджає Мануїльський, — коли на Україні може з'явитися куркульська небезпека, то вона може пройти лише дверима націоналістичного ухилу» Знову встає небезпека — «жовтоблакитня», «петлюрівська», про яку ще в червні 1927 року попереджав Зінов'єв на засіданні президіума ЦКК: «На Україні переводиться така українізація, яка виразно протирічить нашій національній позиції, б'є по нашій лінії в цьому питанню, допомагає петлюрівщині, а дійсному шовінізмові відпору нема».

І ця небезпеку ще реальнішою робить міжнародне становище, яке так непокоїть тов. Кагановича: «серед європейської буржуазії збільшується зацікавлення Україною», — констатує він. Західно-європейські держави де-далі, то більше присвячують уваги українській справі: «вони хочуть відновити петлюрівщину, або якийсь другий дрібно буржуазний уряд»*).

Небезпека зростає і зовні, і з середини. Та раз поступившись перед силою національного руху на Україні і пішовши на певні уступ-

*) Другу частину промови Кагановича, вміщену в ч. 272 «Пролетарсько Пrawdę», що його допіру одержано в Парижі, присвячено в значній мірі урядов УНР.

ки, — бо инакше не було їм способу вдержатися на Україні, — совіти мусять сдавати одну позицію за другою. Прийде свого часу черга й на останню.

Зелена Буковина, а разом з нею і вся Україна святкує ювілей 40-літньої письменницької діяльності Ольги Кобилянської, що вписала своє ім'я золотими літерами до історії української літератури.

Єсть імена, дорогі для всіх українців, з якого б кутка рідної землі вони не походили.

І заслуга тих, хто їх носить, крім усього, що вони дали вже рідному народові, — тепер, в ті часи, коли Україну знову поділено політичними кордонами, полягає в тім, що вони, об'єднуючи на ґрунті культурному всіх земляків наших, являються символом єдності нації.

До привітів, що того дня звідусіль надійдуть славній письменниці, складає і редакція «Тризуба» од імени свого і всіх читальників своїх, по всьому світі розкиданих, глибокий поклін і пошану.

Політика Понтія Пилата чи Юди Іскаріота

Щойно програвий українцями процес вбийника С. Петлюри виявив яскраво політичну слабкість і незорганізованність українців та ті хвороби, які роз'їдають нашу націю.

В цій короткій замітці маю намір звернути увагу суспільства на де-які з тих хвороб і лише принагідно для уникнення неясностей мушу сказати де-кільки слів про саме вбивство та процес.

Найбільшою помилкою наших «політиків» є те, що вони розглядали вбивство й поступовання жидівства, як епізод відокремлений, а не-як одну із сцен великого історичного фільму. За польського панування (до Хмельниччини) жидівство займало далеко не найнижчий щабель суспільної драбини, коли воно й не було державною нацією, то все ж воно панувало до певної міри в межах чужої держави над поневоленою українською нацією. Кожному ясно, що таке становище було корисне жидівству й ні одна чужа одноцільна національна держава не дала б їм такого (так напр. в усякій Українській Державі — жиди не мали б вже під собою поневоленого народу, становище якого можна було б використовувати). Цим, а також орієнтацією на сильного в даний момент, пояснюється природня ворожість жидівства до українського руху, — найбільше жидофільська українська держава все ж є погіршенням жидівського становища.

Після того, як трісли ланцюги, якими царат скував мішанину народів сходу, почалася боротьба між поневоленими народами й москвинами, які хотіли перебрати спадщину царату в цілості.

На Україні почався кривавий двобій між українцями й москвинами, в якому жида, вважаючи, що москвини мають більше виглядів на перемогу (а до того і та перемога була жидам корисна) стали активно підтримувати всі ворожі українському рухові сили. Лише кільки одиниць та нечисленних груп, вражених несподіваною силою наших змагань, пристало до нас, сподіваючися від нас одержати потім винагороду.

Перші роздували випадкові погроми, з приводу кожного вбитого бандитами жида здійснювали гвалт, обвинувачуючи уряд український; другі — не звертали на те уваги, бачили, що кров л'ється всюди й лише намагалися оберегти своїх одноплемеників од можливих на війні випадків. З усяких «культурно-національних автономій» жидівство користало, беручи все можливе від молоді Української Держави, не даючи їй взамін нічого, не борючися активно за неї. Кінчився на хвилину двобій невеликим антрактом, і жида зараз же вирішили, що український нарід подоланий рішуче, що наш рух вмер і над трупами сотень тисяч вбитих і замучених в московських «застенках», над міліонами жертв українсько-російської війни та варварської «голодової політики» завойовників простягнули руку по сподівану заплату, по тридцять срібняків. Москва не з вдячності, а пам'ятаючи старий, як світ, принцип «divide et impera» дала жидам, яко плату, — землю, на якій тисячеліття жив наш народ, і ось на руїнах вимерших з голоду сел, на згарищах розгромлених підчас погромів московсько-жидівськими ордами Раковського осель, почали виростати жидівські колонії.

В цей момент Москва стурбована зростом націоналізму та політичними змінами на заході, вирішила найманими руками підступно вбити найбільше небезпечного й популярного на Україні провідника української боротьби й прийнявши на увагу всі обставини (необхідність обставити вбивство так, щоби не викликати протилежних наслідків, та силу світового жидівського капіталу) обрала до цієї мети жида. Коли злочин був довершений, — жидівство визнало себе за ініціаторів його, взялося використовувати ситуацію цілком, бажаючи вбити осиний кіл в умираючу (як їм здавалося) українську справу.

Справжні ініціатори заховалися за жидівську спину, задоволені докладністю свого обрахунку.

Що до нашої преси, то я хотів би вірити, що вона була нещира, дивуючися тому, що жида солідарізуються з убийником, хотів би бачити я в тому наївну спробу «хітраво малороса» піддурити більше досвідчених жидівських політиків, але боюся, що це не так.

Жида розпочали правильну атаку українського руху в загальній лише вмістили в місцевій пресі пару заміток, в яких звели справу відповідальності за погроми до відповідальності тільки одної української групи, бажаючи таким чином внести розбрат в українські лави. Цей зручний тактичний крок жидівства, підтриманий совітськими рептіль-

ками, які виходять мовою українською, дав несподівано добрі наслідки: всі галицькі й волинські політичні партії зайняли в справі цій становище Понтія Пилата*), вмивши руки й мовчки погодившись на облповування чести й доброго імени української нації. В дношення цих партій та їх органів до процесу не дасться виправдати нічим, бо в даних умовах на Сході всіх, хто лише боровся проти Росії, вважали за «петлюровця» (як колись за «мазепинця»), всякого прихильника незалежності цілої України (а не тільки Галичини чи там Херсонщини) звали навіть закордоном «петлюровцями», й тому процес цей був процесом проти українства.

Жиди зробили все можливе, щоб зберегти такий його характер, змальовуючи устами Шварцбарда всю українську армію, яко бандитів і грабіжників (при чому, щоб чужинці добре собі усвідомили, що справа торкається української нації в загалі, він згадав і Хмельницького, і січових стрільців, і гайдамаків, поставивши їх на одну дошку з пок. С. Петлюрою).

Жидівська преса за кордоном і свідки-жиди не запротестували проти узагальнення, а навпаки підтримали з метою краще забезпечити своєї колонії на нашій землі.

При такій постановці справи наважилися галицькі партії (УНДО і інші), умивши руки, стояти мовчки, не беручи жадної активної участі в процесі, більше того, я знаю сенатора-ундівця, який відмовився підписати протеста, в якому нападалося на жидів, і знаю організації, які сховали навіть підписні листи, по яким збиралися гроші на процес. «Діло» — ще дня 25-го жовтня (на шостий день процесу) усю першу сторінку присвятило полеміці з Прушинським та справі «польської позички» (нагадуючи своїм провинціалізмом і короткозорою дрібничковістю Гоголівського «Івана Івановича»), а про процес подано в скороченні жидівське звітження на третій сторінці поруч із звісткою, що бандити забрали у пароха села Чишки кожууха і вбрання.

Коли селяне найтемніших закутків Наддніпрянщини вважали, що їх не обходять справи українського війська, яке вони звали австріяками (січових стрільців), то їм це ще можна вибачити, але коли «політики» з «Діла» вважають парижський процес справою «закордонців», то це вибачити трудно...

«Новий Час» (треба віддати справедливості, що «Новий Час» найбільше все ж гідно заховувався підчас процесу), від 24 жовтня відгукнувся на процес... але виявив свій провинціалізм цим уступом: «Доки жиди обвинувачували уряд УНР в тому, що він не боровся з погромами, то з ними на підставі фактів ще можна було дискутувати. Але ось... стрічаємо обвинувачення січових стрільців».

Отже доки лають український нарід (бо «уряд не боровся»), —

*) Вміщені в «Нов. Часі» і «Ділі» безпосередньо після того статті не можна вважати активною участю в процесі.

~~ми ще~~ не виходимо з рівноваги, а коли справа теркнулася нашого села, — тоді й ми покажемо.

Інша преса реагувала приблизно в тому ж роді.

І лише тоді, коли процес вже добігав кінця, коли гамір жидівського вороння й виття їхніх гіен над трупами борців за волю почали лунати по всьому світу, коли вже всім було ясно, що це бій з українською національною ідеєю, — лише тоді «Діло» почало з іезуїтською двулличністю висловлювати жаль, що «організація процесу з українського боку була слабка і неповна. Цю справу взяв в свої руки тісний гурток співробітників пок. Петлюри, ставлячи на розмірно вузькій платформі. Цікаво, що на процес не покликано ані одного галичанина» (хіба на це слід кликати?)

Коли мати на увазі, що політики з «Діла», ставлячи справу «на розмірно широкій платформі», давали спокійно зневажити честь нації, давали розпинати славу наших борців не за дурно, як Понтій Пилат, а за сподівану допомогу тих самих жидів у придбанні мандатів до майбутнього сойму (виборний блок з жидами, за який вели переговори ундовці*), то перед нами ясно вирисується вся «широкість» низької політики облудної пасивності «соборників і націоналістів».

Думаю, що ні серед жидів, ні серед суспільства інших націй не зважилася б жадна національна партія після подібного випадку претендувати на провід і дорікати тим, хто безкорисно на своїх плечах виніс увесь тягар оборони. При цій нагоді мушу зазначити, що далеко цим кав'ярняним політикам до політики пок. С. Петлюри (політичної лінії котрого я не поділяв і не поділяю), який, коли й схибив, то во ім'я ідеї самостійності України, а не во ім'я користей від соймового мандату з рук жидів.

Так чи інакше, але ми мусимо зятямити поступовання цих «політичних вождів» і пам'ятати тепер і пригадати собі тоді, коли ми самі переглядатимемо знову процес Шварцбарда й жидівських свідків.

Характерник.

Сторінки споминів

(на смерть Яна Братіану)

І пригадується мені те, що було рівно десять років назад.

Терещенківська вулиця в Києві, коло Миколаєвського скверу, великий панський будинок, старий швейцар з білими вусами, гарні панські сходи і на (першому по французьки) другому поверсі (по нашому) — великий білий зал — це чекальня при міністерстві закордонних справ, а поруч великий оброблений деревом покій з великим столом по середині і грандіозними шафами. Входячи, не відразу можна

* Статтю цю вже було набрано, коли наспіла звістка, що виборний блок вже заключено.

було побачити в глибокі шлі і ваги зачайний стил для письма і дідьки стільців. На столі газети і пошто паперів, пересаних на деревлях. Тут за цим столом доводилося мені приймати різних представників держав і народів, які приходили познайомитися, співпрацювати або просто привітатися з молодою Українською Народною Республікою.

Серед моїх гостей був і хоробрий генерал Табуїс, представник Франції при нашому уряді, і п. Бедж, представник Англії, і сам Т. Г. Масарик.

Серед тих людей, що бували у мене особливо часто, як зараз стоїть у мене перед очима одна фігура, фігура старого генерала з великими білими бусами в блискучій уніформі з численними відзнаками всяких орденів. Певно що за дуже довгий вік цьому генералові довелося побувати і в боях, але ще більше певно, що чимало часу він провів в штабах, а ще більше на службі при дворі. Не знаючи його біографії, про це можна судити по всіх його манерах, і по тому особливому тоні, з яким він говорив це слово: «Excellence».

Це був генерал Коанда, військовий аташе Румунії при російській армії, що з розвалом фронту і появленням большевиків приїхав до нас у Київ.

Одного дня зголосився він до мене і в довгій бесіді оповів, що голова ради міністрів п. Братіану доручив йому привітати наш уряд і вступити в тісний контакт. Цей контакт дійсно продовжувався коло двох місяців, поки не прийшла січнева катастрофа і уряд УНР не примушений був шукати порятунку, відступивши аж до Житомира. Кожного майже дня я мав або листи від генерала Коанди, або ж він приходив особисто до мене і кожний раз передавав мені різні справи в імені Братіану, часами читаючи назіть його телеграми і листи. Справа ходила головним чином про конкретні справи: урятування румунського військового майна, що було на Україні. Всіма мірами ішли ми в цьому на зустріч нашим сусідам, але бачучи зріст анархії і неможливість охоронити це майно своїми силами, ми розмовляли вже про те, щоб допустити на наш терен відділи румунські.

Звичайно, піднімалися і загально політичні теми, і я мусів порушувати справу про офіційне признание України Румунією по прикладу Франції і Англії. Генерал Коанда, знов посилаючися на Братіану, говорив, що ця справа має розрішитися не сьогодні-завтра.

Тим часом надходив січень, почався наступ большевиків на Київ, почалося повстання в Києві, загуркотіли несамовито большевицькі гармати, посипались снаряди, що рвалися на вулицях, на дахах і в мешканнях нещасливих киян.

В ці страшні дні несподівано відносини з румунами набрали особливо актуального значіння: це була та «солонинка», за яку ми ще вхопилися, щоб не дійти до тої прірви, яка вже дивилася нам прямо в очі.

Генерал Коанда сказав мені, що міністр Братіану пропонує нам допомогти проти большевиків, що Румунія могла б прислати кілька броневих потягів. В ті часи, при дезорганізації і хаотичності большевицьких банд, що сунули на нас, при непевності наших власних напів-

збільшених солдатів, невелика, але міцна певна сила могла б зробити чудеса. Принаймні іншого чекати було тяжко. Правда, ген. Коанда дав зрозуміти, що Румунія цікавиться не тільки складами їх зброї на Україні, але ще більше займає їх Бесарабія...

Все ж негайно передав я це проф. Грушевському, Винниченкові і тим 2-3 міністрам, що склали негласний найвищий орган управління, на який збиралися ми в кабінеті голови Центральної Ради здебільшого після 12 годин ночі...

Вирішено було негайно з'ясувати справу і просити у румун допомоги, а що-до Бесарабії, то виявити, що в разі допомоги ми не будемо стояти на перешкоді до вільного виявлення своєї волі бесарабським населенням.

Рано вранці на другий день, десь 12-13 січня ми з Винниченком поїхали на автомобілі в отель Континенталь, де мешкав ген. Коанда, просити збройної допомоги у «буржуазної» Європи. В останні місяці мої відносини з Винниченком, що crescendo пішов уліво, якось зіпсувалися, і ми давно не мали нагоди бути сам на сам. Через це мені особливо пам'ятно, як нинішній наш «комуніст», їдучи по Фундуклейській вулиці на аґті, з властивою йому експресією говорив, стискуючи зуби і кулаки: «Власними руками знищив би цих мерзавців, Олександрє Яковлевичу...» «Мерзавцями» були большевики і комуністи.

Коанди ми не застали і вже на другий день під кулями і бомбає дивовкою лист, підписаний Винниченком, одвіз ген. Коанді мій брат Микола Шульгин, урядовець особливих доручень при міністерстві. День я мав ще надію. Але ген. Коанда сповістив нас, що одержав телеграму від п. Братіану: ситуація така, що обіцяної допомоги Румунія нам дати не може...

Тоді я зрозумів, що настає кінець всім моїм планам, і що треба од закордонної політики одійти. Я зрозумів, що негайне підписання Берестейського миру не минуче, що німці будуть на Україні, але не мені, що вів іншу політику, цим треба займатися.

Я демісіонував разом з усім кабінетом і категорично зрікся увійти до складу кабінету Голубовича.

Так закінчилися наші перші дипломатичні стосунки з румунами.

На якийсь час ці відношення перериваються, щоб потім відновитися в часи Маргеломана і гетьмана Скоропадського.

До цих відносин я не мав майже жадного відношення, проте скоро довелось познайомитися мені з самою Румунією: в листопаді я виїхав з Болгарії, де був послом, морем до Одеси, одвозючи останню партію полонених, шукаючи безпосереднього контакту з українським урядом. До другого разу одкладаю опис моєї драматичної подорожі, опис зустрічі з гетьманом, розмова з політичними діячами Києва. 14 стало відомим, що гетьман оголосив «федерацію», і того ж дня я демісіонував і поїхав до Болгарії ліквідувати свої справи. Я їхав через Одесу, Бесарабію на Яси, Тісно, почувається, що місто перенаселено, скрізь сила урядовців, війська і т. и. Але місто мені дуже сподобалося, має гарний характерний колорит.

В той час вже Маргеломан одійшов од влади, але час ще не прий-

шов і для Братіану. На чолі переходового кабінету стояв мій старий знайомий — ген. Коанда.

Але треба їхати далі. Коанді я встиг завести картки і мусів скористатися нагодою, щоб їхати далі: потяги не ходили нормально, але в той день пускали перший потяг на Букарешт і то кружним шляхом через Галац. Вранці на другий день з вікон побачив я ту Румунію, яку тільки що покинула армія Макензена. Боже! Який вигляд: цілковита руїна. На протязі сотень верстов ні одної цілої станції, скрізь все знищено і зрівняно майже з землею.

На дворі холодно, мороз, а скрізь вздовж рельсів ідуть якісь обідрані, обмотані люде, якісь полонені, що хто зна звідки і хто зна куди ідуть...

В Букарешті вже весело. Готуються до переїзду короля і уряду. Руїн—жадних, тільки подекуди, певно в німецьких установах, вибиті вікна... З тяжким трудом добіраюся до Дунаю... Мости зірвані, дороги попсовані. В Джурджі, що стоїть коло річки, знов руїни — болгари бомбардували в час війни. З цілою низкою труднощів і всяких перешкод переїзду я вночі Дунай і на довго прощаюся з румунами...

І вони зазнали лиха, як і ми, і вони примушені були через Маргеломана зійтися з німцями, як ми через Голубовича. Але стала держава, старі звязки дали їм почесне місце в Парижі за зеленим сукном, а ми *homines novi* європейської політики опинилися по-за тим залом, де рішалася надовго доля світу...

В ці дні в Парижі зустрівся і з ген. Коандою, і з Таке Іонеску, і з самим Яном Братіану. Останні дві зустрічі zostалися у мене в пам'яті. І Іонеску, і Братіану незвичайно цікаві постаті. Були вони конкурентами в політиці в той час, в 1919 році Іонеску був «не при справах», в опозиції. Моїх особистих вражіннь замало, щоб дати повну характеристику цим найвизначнішим діячам Румунії, що зійшли із сцени один за другим в час найбільшого розцвіту своїх державних талантів. Мушу тільки сказати, що Іонеску справляв на мене вражіння дуже розумної, тонкої, але різкої людини. Братіану був більше лагідний, одвертий вигляд, уявлявся більше м'якким і разом з тим відчувалася в ньому спокійна і тверда воля, необхідна йому, щоб взяти потім, на передодні смерті в свою міцну руку всю державу.

Розмови з Іонеску в 1919 році вразили мене тим, що я побачив, що в Україну він не вірив і ставив мені одно за другим інквізиторські питання: що думає селянство, які настрої в містах і т. и. Протягом години наводив я йому різні аргументи, але виїшов від нього не задоволений. І перескакуючи на два роки вперед, десь до 1921 р., коли незадовго до смерті приїздив Іонеску до Парижу вже в ролі міністра закордонних справ, мушу сказати, що мене знов вразила ця зустріч: Іонеску на цей раз був дуже привітним, згадував дуже мило нашу першу зустріч і вже не ставив питань, а сам говорив: говорив, що в Україну твердо вірить і їй цілковито симпатизує. Говорив, що Румунія зацікавлена життєво в існуванні України і т. и. Ясно було одно: ця людина уміє розуміти факти життя...

Що-до Яна Братіану, то його і в 1919 році не доводилося перекону-

вати, що Україна існує і мусить існувати. Він це знав і добре пам'ятав всі наші переговори ще від 1917-го, року. Але і тоді, і в Генуї, де знов я його бачив в 1922 році, я чув один приспів: ми не можемо нічого зробити для вас без порозуміння і згоди великих держав... В 1922 році все ж симпатії Братіану стали значно яскравішими, ніж в 1917 році. І тепер коли прийшов вже певний час, а смерть вирвала з живого життя Братіану, можу згадати таку його фразу: «мені багато ще є чого губити (J'ai beaucoup des choses a perdre), ви все загубили... Я мушу бути в своїй політиці обережним, ви маєте право на сміливість, отже виступайте проти ваших ворогів просто і одверто»

Я слідував цій пораді, ще навіть не чувши її, і в своїх мемуарах, інтерв'ю і розмовах рокивав жорстоку і зрадливу політику большевиків і прямо заявляв в Генуї, що повстанці на Україні будуть вважати своїми ворогами не тільки самих большевиків, але і тих, що прийдуть з ними разом.

Так дивно склалися у нас обставини, що оскільки нашим національним меншостям приходиться вести тяжку боротьбу з усіма нашими західними сусідами, оскільки останні старанно румунізують, полонізують і чехізують наше населення, остільки в сфері вищої політики і культури наші дороги сходяться.

Інтереси життєві, коли не малих, то середніх по силі народів сходяться завжди, коли перед ними повстає велика небезпека, що загрожує їхньому існуванню.

Братіану, як і Іонеску, належали до тих політиків з посеред наших сусідів, що хоч і не дійшли до послідовности в своїй внутрішній і закордонній політиці, все ж ясно мали перед собою образ майбутньої незалежної України.

І хто знає, коли б не ця раптова смерть, нам може б десь в не так далекому часі довелось б мати з покійним Братіану знов конкретні відносини, але відносини більш щасливі як в 1917 році. Мати діло з розумним сусідом приємно, і корисно і тому смерть Яна Братіану треба вважати прикрою не тільки для румун, але й для нас, їхніх сусідів.

Олександр Шулгин.

Руйнація лісової господарки на Україні

I.

Вже раніше ми вказували *) на той процес нищення лісу на Україні, що відбувся протягом останніх десятиліть і свого апогею досягнув за часів війни, революції та урядування совітської влади, — з особна у зв'язку з її політикою пристосовання до місцевих вимог на шкоду загальним інтересам нашої батьківщини і з особна її майбутнього. Безогляде нищення лісу не припиняється і зараз, і обезліснення України набирає усе більш загрозливого характеру. Подаємо новіші дані, про сучасний стан лісової справи на Україні.

*) «Обезліснення України». Тризуб, числа 20 і 21 — 1926 р.

Найрадикальніше нищення лісу, власне остання стадія його нищення — це корчування лісового ґрунту. Таке корчування відбувалося ще за царської влади і що-річно площа лісу на Україні, як то ми вже вказували зменшувалася приблизно на 25.000 десятин. Значно більших, просто катастрофальних розмірів корчування набрало останніми роками: площа річного зведення лісу збільшилася майже вдесятеро. Лісистість України за останні десять років упала на 3 відс., а площа зменшилася майже на 1.000.000 гектарів, як то видно з наступної таблички:*)

рік	площа лісу в десятинах	$^{\circ}I_0$ лісистості	розкорчовано всього десятин	пересічно на рік
1891	4.868.751	12	406.468	25.404
1914	4.335.286	10,8	250.964	25.096
1924	4.084.332	9,7	642.988	214.329
1927	3.441.344	7,3		

Отже за останні 37 років площа лісів на Україні зменшилася на 1.427.410 дес. (коло 1.559.500 гект.), а лісистість упала майже на 5 відс. Нігде в Європі нема країни, де б так нищилися ліси. Навпаки, всі культурні країни, і то значно більше забезпечені лісом як наша Україна, в останні десятиліття збільшують, а не зменшують площі своїх лісів. Візьмім приклади.**)

Лісу в
гектарах було:

У Німеччині 1878 р. — 13.872.926
1913 р. — 14.221.172.

збільшення на348.246 або 2,52 відс.,
себ-то пересічне річне збільшення на 10.900 гект. при лісистості коло 26 відс.

У Франції — 1850 р. — 8.860.133 (16,5 $^{\circ}I_0$ лісистості)
1903 р. — 9.608.635 (18,2 відс.).
1912 р. — 9.886.701 (18,7 відс.)***)

за 62 роки збільшення на 1.026.568 гект. або на 2,2 відс.

себ-то пересічне річне збільшення коло 16.500 гект.

В Англії 1895 р. — 1.229.091 (3,9 відс.).
1921 р. — 1.315.200 (4,3 відс.).

за 26 років збільшення на 86,109 гект. або на 0,4 відс., пересічне річне збільшення коло 3.300 гект.

Наведені приклади виразно показують, які тенденції що-до забезпечення себе власним лісом існують у розвинених культурно і технічно країнах.

Більше лісисті, як і малолісні, країни вже перед десятинами років стали збільшувати площі своїх лісів, переслідуючи при цьому у значній мірі і завдання меліораційного характеру. Але заліснення переводиться у цих країнах не тільки з мотивів поліпшення й повного використання ґрунтів, — повніше забезпечення країни власним лісом нині є одна з основ

*) Гаврилів. Одна з найважливіших внутрішніх проблем УСРР. Український Лісовод 1927 липень.

**) M. Endres. Handbuch der Forstpolitik. 1922.

***) Huffel. Economie Forestiere, 1910. I. 1.

лісової політики багатьох держав. Навіть Англія, країна з найліпше розвиненим морським транспортом і зовнішнім торгом та з багатолісними колоніями, з часів війни стала на шлях збільшення площі своїх лісів та поліпшення стану існуючих лісів, маючи на увазі створити лісові резерви на випадок війни чи якоїсь національної біди; тут сплановано заліснити ще 716.000 гект. Північно-американські Сполучені Штати, що мають величезні площі коштовних лісів (222 міль. гект.), а лісистість 29 відс., в кінці минулого століття стали на шлях рішучої охорони своїх природних лісових запасів, створивши категорію загально-національних лісів та парків; в останніх всяке користування заборонено. Площі цих лісів збільшувалися дуже швидким темпом: в 1897 р. — 16 міль. гект., а через 19 років, в 1916 р. — 68 міль. гект.

Величезне безоглядне зведення лісових площ на Україні при порівнянні з заходами інших багатших на ліси країн, спрямованими на збільшення своїх лісових запасів, не може не робити вражіння катастрофальної події. В народньому господарстві це — нищення основного капіталу, в господарчі природи це — нищення одного з важливих чинників, що впливає на основні складники природи — на ґрунт і підсоння.

Замість зведених лісових площ на Україні можна заліснити нові, що належать до категорії невжиточних, педогідних чи ялових земель. Таких земель на Україні нараховується 5,6 відс., або 2.527.700 гект. *) Значну частину ялових земель творять піски (коло 600.000 гект.), яри та болота (коло 1.500.000 гект.). Заліснення цих ялових земель зробить їх продуктивними для народнього господарства країни і підвищить лісистість України приблизно до того стану, в якому вона була перед 40 роками.

Але ж скільки коштів і часу потрібно на закультивування 2 міль. гект. земель. Багата Англія має на думці заліснити запроєктовані 716 тис. гект. протягом 80 років. А на Україні в першу чергу необхідно заліснити непоновлені вируби та стравлені худобою молодняки, площа яких виносить теж коло 700 тис. гект. Біля 500 тис. гект. таких непоновлених вирубів у державних лісах спроєктовано заліснити протягом 15 років; але за останні 4 роки (1922-26) площа переведених суцільних культур виносить коло 68 тис. гект. **), що пересічно на рік дає тільки 17 тис. гект.; разом з площами, що потребували тільки часткового закультивування пересічна площа переведених культур підіймається до 21 тис. гект. той час річна рубанка тільки у державних лісах переводиться на площі коло 18 тис. гект. (у селянських, крім того, на площі коло 11 тис. гект.). Отже, площа, що потребує заліснення, що річно збільшується майже на стільки, скільки досі закультивувалося і основний фонд непоновлених вирубів мало зменшується.

На далі асигнування на лісові культури буде збільшено і на 1926-27 р. було призначено на культури приблизно на 700.000 карб. більше проти попереднього року; така сума дає можливість закультивувати приблизно 15-20 тис. десятин, і стали щорічні асигнування такої суми дали б можливість заліснити непоновлені вируби протягом 30-40 років. Але це буде тільки закріпленням за лісом частини його давніших ґрунтів. Меліорувати ж 1,5-2 міль. гект. ялових земель шляхом їх заліснення при такій же інтенсивності праці потребуватиме по-над тим ще не менше 100 років.

Зрозуміло, що нині не може бути і думки про те, щоб лісові було повернуто ті ґрунти, що вже обернено на інші господарські вжитки. І зазначені ялові землі уявляють з себе той фонд, що з міркувань загально-господарських найбільше падається до перетворення його на лісові вжитки. На кошт цього фонду українське лісове господарство може отримати необхідну компенсацію за втрати своїх площ, а все народнє господарство України одержить нове, стає і певне джерело прибутків з тих земель, що нині лежать не тільки непродуктивними облогами, але і

*) «Україна» стат. спр. 1925. Харків.

**) Проф. Колесників. Лісов. України. 1926. вересень.

відємно впливають на всі сумезні вжиточні землі. Отже, це цілком правильна і сказати б природня думка: добрі лісові ґрунти обернути на інші господарські вжитки, а на ялових землях розвести ліс. Тільки ж при цьому треба дотримуватися належної планомірности і не тільки розкорчувувати добрі лісові ґрунти (як то робиться тепер), але й заліснювати ялові, мало придатні для господарського вжитку землі, і то на таких же площах (як то не робиться). Нагальне ж зведення лісу на величезних просторах (протягом 13 років коло 1 міль. гект.) є катастрофа такого ж порядку, як довга многолітня посуха, що викликає неврожай і голод, як рантова повінь, що відразу нищить добробут де-нількох поколінь, як землетрус, що все руйнує...

Але, не говорячи вже про значіння лісів для самої природи кожної країни, про їх вплив на підсоння, на режим вод, — ліси задовольняють цілий шерег господарських потреб населення. Знищення великої площі лісів позбавляє населення можливости задовольнити свої звичайні, сказати б, нормальні потреби, а рантове знищення лісів не дає населенню можливости повільно пристосуватися до нових умов лісового забезпечення. За три останні роки на Україні знищено коло 700.000 гект. лісу, або приблизно 17 відс. лісів України, і через це Україна втратила приріст деревна в кількості прибл. по 1,5 міль. кубм. річно, а не відповідає річному споживанню прибл. 4-5 міль. населення України. Отже з розкорчуванням 700.000 гект. лісу протягом останніх років 4-5 міль. населення втратило можливість задоволення своїх потреб видачею з лісів України. Разом з тим і закордонній довіз лісу з причини загального обідіння утруднений, у всякій разі теж менше попереднього, довоєнного. І тому ті ліси України, які ще не розкорчовано, страшенно нищаться самовільними порубами. Рантове розкорчування значних лісових площ має за наслідок нищення і того лісу, що залишений лісовому господарству. Звичайно, це нищення має в своїй основі не тільки незадоволені господарські потреби населення, але й сучасну революційну психологію цього населення — відношення до лісу, як до об'єкта легко приступного, майже безборонного. Ексізм і короткозорість маси населення та політика пристосовання влади до земельних претензій селянства у зв'язку з певним безсиллям влади на місцях та недбайливістю що-до дальшого майбутнього — все це робить положення багатьох і багатьох лісів дуже незабезпеченим і дозволяє гадати, що і в ближчому майбутньому матиме місце не тільки дальше самовільне розрідження лісів, але й самовільно поширюватиметься площа розкорчованих лісових ґрунтів. Про це говорять нам усі звістки і розпачливі жалі, що доходять до нас через періодичні часописи з України.

II.

Загальна лісова площа УССР (разом з АМССР) року 1926 виносила 4.455.819 гект. *) З цієї площі під корчування остаточно призначено 711.274 гект. (16 відс.), а решту розподілено так:

залишено в розпордженню держави —	2.590.819 гект. (69,1 відс.).
передано селянству —	1.102.828 гект. (29,6 відс.).
« ріжним установам —	51.230 гект. (1,3 відс.).

Всього залишено в лісовім користуванні 3.744.545 гект. (100 відс.). Але нормальне користування в цих лісах неможливе, бо в них переважають молоді парості — 44,9 відс.
середньолітні займають 32,1 відс.
а стиглі тільки 23,0 відс.

*) Проф. Колесників. Завдання лісового господарства України на 1926-1927 р. Лісовод України. 1926 вересень.

По своєму складу ліси України і зараз містять у собі переважно коштовні деревини:

дуб — 34 відс.

сосна — 33 відс.

велику площу займає граб — 15 відс.

що значно поширився на кошт дуба у наслідок неправильного господарювання,

на інші деревини припадає — 18 відс.

Стан лісів дуже невідрадний. Вони сильно виснажені надмірними порубами і в частині державних лісів зовсім припинено рубанку, на площі коло 640.000 гект. (585.085 дес.),** що складає 26 від. усієї площі державних лісів. Тільки 74 відс. площі цих лісів можна експлуатувати.

Бгоренко С. подає дані про детальніший розподіл державного лісового фонду України.***)

У складі 2.669.304 гект. загальної площі державного лісового фонду мається:

нелісових площ (сільсько-господарських
вжитків та нездатних земель) — 369.018 гект. (13,5 відс.).

а лісових залишається тільки 2.300.286 гект., (86,5 відс.).

Але деревостанами зайнято тільки — 1.570.989 гект., а решта — 729.297 гект., припадає на культури, зруби, галявины, рідини і чагарники.

Коли при розрахунку експлуатації лісу взяти на увагу крім деревостанів ще й культури, то загальна продуктивна лісова площа рінняється — 1.708.503 гект., що складає тільки 63,8 відс. лісового фонду*) Після цього не дивно, що площа що-річної рубанки у державних лісах прирівнюється всього 16-18 тис. гект. замість приблизно 25 тис. гект., отже складає тільки 63 відс. нормальної.

У селянських лісах відношення по-між лісовою і нелісовою площею ще гірше, як у державних. У цих лісах лісова площа займає тільки 68 відс.** а площа вкрита лісом тільки 64,3 відс. — приблизно такий відсоток, як і у лісах державних, невідомо тільки — яку частину вкритої лісом площі складають рідини. Нелісову площу (32 відс.) складають головним чином піски, що вимагають закультивування (з них на Херсонщині по-над 100.000 десят.),

Площа зрубу в селянських лісах визначається приблизно в 10.000 десят. (на 1 міл. десят. селянських лісів з низькими обігами рубанок, нормальний розмір зрубу можна б рахувати в 15-20 тис. десятин. — але, видно, стан лісу не дозволяє призначити такої рубанки).

Але розмір користування у лісі визначається не так розміром площі вирубу, як кількістю загальної маси, що видає ліс що-року. Крім розміру лісопродуктивної площі має значіння і стан лісу на цій площі.

У якій же стані перебуває український ліс?

Увесь лісовий фонд України по категоріях володіння поділяється на дві основні групи: ліси державні (коло 70 відс.) і ліси селянські (30 відс.). Селянські ліси перебувають під керіваням і охороною сільських громад і під загальним контролем державних органів. Брак фахового знання, а головним чином мотиви егоїстичного характеру, не сприяють не тільки господарському впорядкуванню цих лісів, але й простому збереженню їх, «Український Економист» (Федотов У.К.Е. 22. 5. 1926. ч. 115) так говорить про наділення лісом селянства:

**) Шустов. проф. Лісова сировинна база України на 1926-27 р. Лісовод України 1926. вересень.

***) Бгоренко. Державний лісовий фонд України. Укр. Лісовод. 1927. вересень.

*) У Німеччині продуктивна лісова площа для головніших деревин, що займають 11,5 міл. гект. виносять 97, 5 відс., від цієї загальної площі. У Франції продуктивна площа виносять 95 відс.

**) М. Б. Селянські ліси на Україні. Укр. Лісовод. 1927. лютий.

«Поруч з великими позитивними сторонами наділення, на жаль, існують і надмірно серйозні негативи, яких замовчувати ні в якому разі не можна. Головніші з них — це недопустиме хизацьке і негосподарське відношення самого населення до переданих йому державних лісів. У багатьох місцях не тільки не додержується елементарних вимог раціонального ведення лісового господарства, але вирубується ліс до щенту; праці з лісовідновлення не розвиваються як слід. Коли така «експлоатація» переданих лісів триватиме далі, то від переданого селянству лісового фонду через якісь два-три роки не лишиться нічого, крім голої площі» (преклад з російського. Б. І.).

Винаси худоби та самовільні поруби значно ушкоджують селянські ліси, а корчуванням вони остаточно нищаться. Як іноді селяне порядкують лісами, видно з дописа під заголовком «Мудра постанова»^{*)}. Остапівська сільрада Лубенської округи дістала «декільки сот десятин лісу, що має ґрунтозахисне й водозбірне значіння». Громада «весь громадський ліс віддала під вигін для випасу худоби на ціле літо». Що до охорони лісу від самовільних порубів, то постанова загальних зборів говорить так: «Самочинний рубщик лісу той, хто виймається коло пенька в лісі, а коли він уже привіз деревину до оселі, то не є самочинний рубщик, і ніхто не має права притягати (його) до відповідальности».

Говорячи про селянські ліси на Харківщині, Мороз^{**)} вказує на те, що передача лісів селянству в багатьох випадках звела найвещь переведені раніше лісовпорядчі роботи, і далі:

«Рубки провадилися позапланово з виснаженням деревного запасу, а іноді переходили в стихійне знищення насаджень (деревостанів). Свавільні поруби теж набули загрозливого характеру. Рубки провадилися з виборною «на приїск» (вишукування ліпших Б. І.); поріднення насаджень досягало 50 відс. й більше, а крім того порубники залишали в лісі багато гілля та верхків, що змолочувало його й погіршувало санітарні умови лісу».

Якийсь «Лісовод» в дописі «Про селянські лісові господарства Молдавщини^{***)}» говорить:

«Придивившись ближче до становища селянських лісів, можна побачити, що справа стоїть не так добре, організації селянських лісових господарств — справа не близького майбутнього, а на 2-5 відс. тільки мрія. (підкреслення мос. Б. І.). Правда, є громади, що досить явavo беруться за роботу, тільки не так їх багато, не більше 50 відс. Решта ж... думає про те, щоб розподілити лісову площу на двори, повернути на громадський вигін, або розкочувати, посіяти пшеницю чи побудувати оселю на місці лісу... Більшість селянських лісів вирито молодняками, рідколіссям, зовсім не мають деревинної рослинности; згромаджень (деревостанів. Б. І.) або зовсім не мають, або як і є, то не більше 10 дес., на господарство. Молодяки дуже потравлено худобою. Звичайно, що такі господарства тільки перші 3-4 роки можуть дати певний прибуток, доки будуть ліквідуватися рідколісся, а потім прибутку не буде навіть на утримання сторожі, про ліскультуру ж думати нічого. Де ж матеріальна база тих господарств?»

Далі говорячи про поділ лісів поміж багатьма громадами, дає: «Але яке ж лісове господарство, напр., на дуб, навіть для селянських потреб, виправдає себе на площі 4-10 десят?» і зрештою закінчує: «Насом ліси перебувають у такому безгосподарному стані, що треба було б порушити справу про відібрання лісу (підкреслення мос. Б. І.) од громад, але ні в якому, а через декільки років буде ніщо, лісу не буде».

Мале розуміння лісової справи та мала заінтересованість у збере-

*) Укр. Лісовод. 1927. квітень.

***) Організація управління та охорони селянських лісів Харківщини. Укр. Лісовод. 1927. травень.

***) Укр. Лісовод. 1927. травень.

женні лісу разом з фактичною невідповідальністю громад є причини утруднень чи майже неможливості впорядкування господарства селянських лісів. Правда закликається фаховий технічний персонал для загального догляду і інструкування селянських господарств, але безпосереднє провадження господарства і охорона лісів лежить цілком на самих громадах. Конститууючи «надзвичайно тяжке» становище лісового господарства і шукаючи способів впорядкування його, 2 Всеукраїнський з'їзд спілки с. г. та лісових робітників УССР відносно селянських лісів приймає таку резолюцію:*)

«Конститууючи неполагодженість селянських лісів, що допомагає збільшенню свавільних порубок, знищенню їх, з'їзд вважає за потрібне вжити рішучих заходів до налагодження в селянських лісах правильного господарювання, збільшивши технічну та організаційну допомогу земгромадам та поширивши відповідальність земгромад, забіраючи навіть у них частки».

Безкарність лісопорушень — одна з важливих причин нищення лісу, і державні ліси тому також терплять від свавільних порубів та випасів. Як і ліси селянські. Лісова адміністрація і місцеві органи влади безсилі врятувати ліс. Костомарів **) вказує на шкідливість безплатного випасу худоби, про що розпорядження було зроблено року 1925. «Спроби врятувати культури... не мали успіху. Часто-густо з огорожі користувалися, щоб випускати на посадки коні вночі... можна було не пугати і не стерегти їх... У нас на Поліссю 1926 р. ще тільки почав сходити сніг, а худобу вже погнали в ліс, і не тільки худобу, а й вівці, свині й кози. Не зупиняло ні умовлення, ні погрози... Але все було марно. Коли влада безсила, що ж може робити якась купка лісових робітників на місцях».

Про стан на Поділлію подає відомості Комарницький Й. *)

«За 1925-26 р. в дачах Балинського л-тва свавільно зарубано 4148 куб. м. на суму 21306, 75 кар. (зараз порубка значно збільшилася). Щорічний поруб головного користування по Балинському л-тву — 30 гект. в загальній масі 6040 куб. м. Коли перевести (самовільно) вирубану масу деревини на суцільну рубку, то вийде, що за 1925-26 опер. рік свавільно зрубано 26 гект. спілого лісу... Дорожнеча та величезний попит на деревину, з одного боку, а безкарність лісокрада, з другого боку, сприяли тому, що в де-яких селах, які оточують дачі лісництва, утворилися просто лісорубні банди, навіть озброєні обрізками, які збройним порядком наїжджають у ліс, обстрілюють лісників, утворюють різні демонстрації бойового змісту зі стрільняною з обрізів і за ніч вивозять з обходу по кілька підвід найкращого будівельного лісу...

«Лісистість місцевості до 1924 р. вважалася за 10 відс., зараз вона впала на 1-2 відс., а коли взяти на увагу, що селянські ліси в значній мірі відіграють р о л ю в и г о н а (підкреслення моє. Б. І.) для селянської худоби, замість вирощування деревини, то відсоток лісистості потрібно ще знизити.»

Допис з Волині — «Лісорубна пошесть»**) говорить:

«Праволомства в лісах Волинської округи 1925-26 р. досягли неймовірних розмірів... Злочинці — переважно лісокради-промисловці... Розвиток хмілярства вимагає величезної кількості дубових стовпів. Ї особливі кадри лісокрадів, які постачають хмілярем стовпи та тички. Насадження (деревостани. Б. І.) нищаться страшенно. До порубок приєднується друге лихо — це свавільний випас та потрави скотом культур та молодняків. Крадіжками лісу та потравами лісові площі перетворюються в пустки».

З різних кутків України доходять аналогічні вістки: невпорядкованість господарства; свавільні поруби, шкідливі випаси худоби,

*) Укр. Лісовод 1927. травень.

**) Чи ліс чи насовище? Укр. Лісовод. 1927 липень.

*) Зауваження до господарки в грабнях Поділля. там же.

**) Укр. Лісовод 1927. травень.

при майже цілковитій безкарності правопорушень. Толмачів у своїй статті «Що говорять свавільні порубки лісу».*) враховує розмір свавільних порубів у державних лісах за 1925-1926 р. в сумі 2.930.776 карб., що відповідає в суцільній вирубі приблизно 3.000 дес., себ-то коло 20 відс. що-річного вирубу у державних лісах. Порівнюючи з довосним станом порубів автор знаходить, що збитки від порубів зрости в 20 разів, а стягнуто штрафів менше в 22 рази; причини поширення самовільних порубів він вбачає в безкарності. Але справа очевидно не тільки в тому: на лісовому господарстві відбивається загальна непорядкованість цілого народного господарства, — про що говоритимемо ще далі:

Зрозуміло, що ліси з малим запасом стиглих деревостанів, виріднені свавільними порубами, пошкоджені випасами худоби не можуть давати належного матеріального виносу (прибутку). У державних лісах ті стиглі деревостани, що призначаються до рубанки, дають маси на 1 гект.: 196 кв. м., а проміжні користування — 29 кв. м. на 1 гект. разом 225 кв. м., а абсолютно (на 1927-28 р.) — 3.448.276 кв. м.**)

Коли взяти на увагу, що загальна лісова площа в державних лісах виносить коло 2.300.000 гект., то продукційність гектара лісу буде 1,5 кв. м. (у селянських лісах продукційність мусить бути менше). Таку продукційність мають ліси тільки північно положених країн, в осередковій же Європі середня продукційність 1 гект. лісової площі виносить коло 3 кв. м. річно. З особня ліси Німеччини дають 4.11 кв. м. на 1 гект., Франції 2,59-3, 05 кв. м.

Якість деревна в теперішніх лісосіках дуже невисока з огляду на виснаженість лісу що-до ліпших сортиментів; ужитковий матеріал складає тільки 35,5 відс., а 64,5 деревна має дров'яну якість (у Німеччині ужитковий матеріал складає 49 відс., а коли не рахувати пнів і гілля — то 69 відс., для України пнів на рахунок не беруться).

(кінець буде).

Б. Іваницький.

3 міжнароднього життя.

Большевики в Женеві. — Польща та Литва.

Як це констатовано, большевики їхали до Женеві з подвійною метою: з катедри Ліги Націй, з якої чути на цілий світ, ще раз проаїтувати на свою користь, протиставляючи ССРР капіталістичним державам, а за кулісами — зробити спробу замирнення з тими самими державами, в першу чергу з Англією та Францією.

Засідання женевської комісії конференції по обезбронню тяглося три дні, і перебіг його був такий. Аби нові члени (совіти) комісії могли висловитися, по прозвіції німецького представника Гр. Бернсдорфа, був змінений порядок дня і тов. Літвинов виступив з декларацією.

Представник ССРР висловився «по всіх питаннях, зв'язаних з проблемою обезброння». По-перше, він констатував, що в умовах капіталістичного режиму не може бути й мови про можливість знищити причини озброєних конфліктів, ні перешкодити війнам. Уряди капіталістичних держав того не хочуть і не можуть зробити, але того хочуть народи усіх країн. І тільки маючи на увазі оці народні бажання, представники совітів

*) Укр. Лісовод 1927. квітень.

**) Єгоренко. Деякі відомості що-до експлуатації лісів ' УСРР. Укр. Лісовод 1927. липень.

з'явилися у Женеві, «аби демонструвати перед цілим світом волю ССРСР до замирення, а також виявити справжні наміри капіталістичних держав що-до обеззброєння,» себ-то їх небажання замиритися. Після цієї передмови Літвинов накинувся і на Лігу Націй, яка, на його думку, лише мірно висловлюється за мир, а в дійсності обманюючи народи, лише підтримує капіталістичні уряди в їх небажанню замиритися. Єдиною державою, яка хоче, може замирити цілий світ і знає для того способи, єсть ССРСР, од імені якої промовець запропонував комісії такий план загального, повного обеззброєння Європи та цілого світа:

1. роспустити всі морські, сухоходльні та повітряні озброєні сили і заборонити відтворення їх під якоюсь захованою формою.
2. знищити усю зброю, постачання та амуніцію, усі хемічні військові матеріяли, усі руїнні машини то-що.
3. знищити всі військові кораблі та всі аероплани.
4. анулювати обов'язкову та добровільну військову службу.
5. видати закони про заборону підготовлених військових резервів під якою будь формою.
6. знищити фортеці та морські і повітряні бази.
7. закрити всі військові заводи та знищити всі машини, що за їх допомогою вироблялись військові матеріяли.
8. закрити військові та морські міністерства, авіаційні установи, генеральні штаби, а одночасно і всі інші військові урядові інституції.
9. заборонити законодатним порядком усяку військову пропаганду та військове вивчення.
10. анулювати патенти на які-будь військові винаходи.
11. видати закони, які б проголошували порушення наведених вище постанов найтяжчим злочином, спрямованим проти держави.
12. одніти чи змінити всі урядові чи міжурядові акти, які протирічать наведеним вище постановам.

Усі наведені дванадцять постанов, на думку совітського уряду мали б бути переведеними в життя на протязі одного року з моменту їх підписання. Наколи ж би держави, як певні того большевики, не захотіли б пристати на вище вказаний дуже швидкий, але «найпростіший та найкращий проєкт забезпечення миру» на світі, уряд ССРСР пропонує:

Повне обеззброєння виконати одночасно всім договорним сторонам на протязі чотирьох літ послідовними етапами. Перший етап має бути виконаний на протязі найближчого року. Грошові засоби, що звільняться в зв'язку з анулюванням військових кошторисів, кожна держава має право вжити, як хоче, з умовою, однак, що ці засоби, підуть на посилення промислу та культури.

Наколи б не перейшла і ця пропозиція, — до речі дуже неясна, бо етапи в ній не зазначено, — большевики проголошують, що представники ССРСР прийматимуть у майбутньому участь в усіх без винятку дискусійних працях комісії.

Витримані дипломати, яким не раз уже доводилося слухати і читати різного роду большевицькі декларації, мовчки і до кінця вислухали тов. Літвинова. Але коли він скінчив і запропонував перевести дискусію, вони запротестували. На цей раз большевикам допоміг не німецький граф, а французький соціаліст, популярний в голах Ліги Націй депутат Поль Бонкур. Дискусію одчинили, але «капіталістичні» дипломати вчинили саботаж: ніхто не зголосився до слова. Довелось Полю Бонкурові самому рятувати ситуацію, і він попросив слово. Французький представник дуже ввічливими словами схарактеризував пропозиції Літвинова, як дитячі речі, що про них же не варто довго говорити. Після нього висловився той самий гр. Бернсдорф, що вказав на аналогію большевицької декларації з відомими 14-ма пунктами американського президента Вільсона. В устах німця таке порівняння не випадає, як комплімент, бо ж це ті самі пункти, що надовго підломили силу Німеччини. Решта ораторів говорила не по суті, а формально, пропонуючи одкласти загальну дискусію на більш

менш далеким час у майбутньому. Так і постановили. Другого і третього дня комісія займалася різними роду формальними справами.

Те, чого не хотіли сказати «капіталістичні» делегати, заслухавши процесі ССР на засіданні, сказала за них європейська преса. Наведемо з того, що встигло до цього часу з'явитися, кілька характерних оцінок большевицьких пропозицій з англійських та французьких газет.

Англійськ преса, за винятком лівого політичного робітничого органу «Daily Herald», що стоїть завжди і в усіх випадках на боці Москви, з надзвичайною пристраливістю поставилася до совітської декларації в Женеві. — Метою большевицької делегації було виставити європейські держави у фальшованому світлі, але цинічний фарс, заграний Літвиновим, нікого обдурити не може; прийняття його пропозиції було б рівнозначним повороту людства до кам'яної доби і привело б до панування варварів над цивілізованими народами; на щастя, ця дурна большевицька інтрига не зможе припинити справи розроблення, — в таких словах і виразах виявилася англійська політична оцінка.

Майже слово в слово говорить те саме про женеверський виступ большевиків і французька преса. «L'Avenir» пише про демагокію, виявлену совітцями. «L'Oeuvre» вважає совітські пропозиції дурним жартом, що призначений лише для людей примітивного способу думання. Навіть соціалістична «L'Ere Nouvelle» вважає, що люде з Кремля мають занадто велику армію, аби можна було скільки будь серйозно ставитися до виголощеної Літвиновим декларації.

Більш менш так само поставилася і ціла європейська оцінка, за винятком подекуди німецької, позиція якої на цей раз могла б бути схарактеризована словами: ні в тих, ні в сих.

Польсько-литовський тертя, як здається, стануть такі цими днями на порядок денний Ліги Націй, — принаймні, газети повідомляють, що до Женеви виїжджають литовський та польський прем'єр-міністри — проф. Вольдемарас та маршал Пилсудський, аби боронити інтереси своїх держав. З метою підготування міжнародного ґрунту на допомогу Литві виступила дипломатія ССР, виславши наведену вже в «Тризубі» ноту на адресу Польщі. Польський уряд одповів циркулярною до всіх держав нотою, в якій просить їх допомоги, аби припинити нарешті той дивний стан війни, що й досі ще формально існує між Польщею та Литвою. Промайнула також у пресі звістка, що між проф. Вольдемарасом і марш. Пилсудським дійшло до часткового обмілу думками що-до полагодження міжнародного тертя. Видно, що цей обміл не дав жадних наслідків, бо слідом за тим з Ковна і Варшави одночасно з'явилися офіційні проголошення проф. Вольдемараса і маршала Пилсудського, в яких вони висловлюють свої погляди на справу.

Проф. Вольдемарас говорив на зборах литовських та закордонних журналістів у Ковні. По-перше він вказав, що не вважає актуальною небезпеку фактичної війни між Польщею і Литвою; далі спростував чутки про литовські військові підготування, але одьочасно ствердив, що Польща справді таки організує литовські емігрантські банди з метою викликати на Литві повстання. Тому, однак, що литовських емігрантів чебагато, акція ця засуджена на неуспіх. Головним завданням польського маневра єсть змагання вирішити польсько-литовський конфлікт до кінця цього року, аби таким чином справдилося пророцтво, виглошене маршалом Пилсудським. Тому то польська влада змагається викликати в Литві внутрішню кризу, аби литовці, заклопотані внутрішніми заколотами, примушені були одмовитися од Вільна ще до женеверської конференції. Боятися цього не слід. Литва могла б втратити свою незалежність лише тоді, коли б по зв'язку з новою європейською війною встало знову питання про ревізію кордонів на сході Європи. Але нова світова війна зараз мало ймовірна.

Маршал Пилсудський висловився за посередництвом «Польської Телеграфної Агентури». Сталий військовий стан, сказав він виголошений Литвою Польщі, — річ, яка не має аналогії на цілому світі, — являється аномалією та хворобою для нашого кутка Європи. Польсько-литовський кордон став елементом тривоги та занепокоєння і перешкоджає цілій одиниці в її нормальній праці. Автім Польща заховала щодо Литви стан замирення, сподіваючися, що своєю витривалістю та спокоєм примусить і Литву до того ж самого. Коли ж, однак, з ініціативи, що не була нашою, ця проблема опинилася перед Лігою Націй, психологічний стан влади проф. Вольдемараса дійшов до такої міри зворушення, що в Литві були видані накази про мобілізацію. Він, маршал Пилсудський, знав, які наслідки могло б мати запізнення мобілізації польської, бо ж логіка війни вимагає в такому випадку як найскоршої відповіді. Після дового роздуму, зваживши, що ціле питання пішло вже на розгляд міжнародної установи, він вирішив, що не одповість на мобілізацію мобілізацією, а піде дорогою вищої державної доцільности. Він повідомив французького посла у Варшаві, що мобілізації не буде, що він чекатиме відповіді Ліги Націй на польську ноту. Далі маршал Пилсудський вказав, що стан душевного здоров'я литовського прем'єр-міністра проф. Вольдемараса, виявлений за час останніх польсько-литовських пересправ, викликає його занепокоєння, і що він не вважає його людиною, яка може одповідати за свої вчинки. На прикінці свого проголошення маршал Пилсудський звертається до польських громадян, щоб вони в ці дні, коли Польщі загрожує війна, заховали спокій і відповідну гідність.

З такими коментаріями переходить польсько-литовське питання на розвагу і присуд Ліги Націй.

Observer.

З п р е с и.

«Діло» в статті «Довершений факт», що її уміщено в №. 268, подає таку звістку:

«Виборчий блок не-польських народів став фактом довершеним».

Щоб досягти того «довершеного факту», треба було українцям Галиччини дійти до порозуміння з жидами. Якою ціною — після всього, що останніми часами зазнали ми, як нація, од жидівства, — галицькі політики досягли цього, — пояснює «Разсвѣтъ» (ч. 48).

«Конечно, необходимо было при этомъ изжить немало и внутреннихъ, порою казавшихся непреодолимыми, препятствій. Украинцамъ и евреямъ необходимо было поставить крестъ и надъ только что напумѣвшей исторіей Шварцбарда».

«Поставити хрест!» От ціна порозуміння.

* * *

«Глобус», ілюстрований двохтижневик, що виходить у Києві, присвячує в ч. 21 статтю, оздоблену фотографіями, процесові в справі вбивства С. Петлюри. Надзвичайно оригінальна манера трактувати справу. Кільки раз в статті згадується, що С. Петлюру вбив

«французський громадянин», «дрібний буржуа». Певно, редакція большевицького журналу вважає своїх читачів за надто наївних, коли, заховуючи справжнє національне обличчя Шварцбарда та те, в чий інтерес він діяв, намагається вмовити, що отак собі звичайний «французський громадянин», «дрібний буржуа», ні з того, ні з сього загорівся думкою

«помститися за численні погроми, які вчинили петлюрівці на Україні»...

Совітський орган, як йому й належить, звісно запевняє, що Шварцбард

«убивство вчинив з власної ініціативи. Ніяких співробітників у нього не було. Сам він — дрібний буржуа, до будь яких політичних партій не належав»

З статті виходить, ніби в процесі все тільки «французські громадяне» та «дрібні буржуа». Ані большевики, ані жиди тут не причому: ні сном, ні духом, мовляв, не винні.

Суть усього процесу для московських наймитів надзвичайно ясна:

«Виправдувальний вирок Шварцбардові — це смертний вирок петлюрівщині. В цьому вся вага процесу. Дрібний буржуа Шварцбард — убив Петлюру... Дванадцять дрібних буржуа — вбили петлюрівщину... Як би воно не було, петлюрівщину вбито; одним, хоч і мізерним, чинником контрреволюції стало менше».

Цього б, звичайно, большевикам хотілося; це ж була мета злочину. Та з тим не пощастило. Принаймні, он розумніші з них, як Зінов'єв та Каганович, тієї передчасної радості, як видно з наведених у нас в цьому числі витинок із совітських газет, не поділяють.

* * *

Тов. Мануїльського, що виступав на останньому з'їзді КПБУ од імени Комінтерну, сильно непокоїть те, що

«серед робітничої класи всього світу, яка може не урахувати, як під прапором розброєння готуються до нової війни, можуть створитися пацифістські ілюзії. Тому, головне завдання Комінтерну с рішуча й люта боротьба проти пацифістських ілюзій. Треба зруйнувати фетиш пацифізму.»

Запекла боротьба з пацифізмом — це проповідується вдома. Не погана ілюстрація до того всесвітнього, негайного і абсолютного розброєння та знищення навіки війни, про яке в той самий час співає буржуазній Європі тов. Літвинов в Женеві.

* * *

Ми одержали перші числа «Українського Вістника», тижневика, що почав з'являтися в Н'ю-Йорку під редакцією д-ра Льонгіна

Цегельського. Газета ставить своїм завданням організацію української еміграції в Америці та обслуговування її інтересів. Разом з тим, заявляє в вступній статті редакція,

«ми хочемо інформувати наших читачів про все українське життя, але хочемо це робити не сторонниче, не одностороннє, не перекопуючи правди, а безстороннє, всестороннє та вірно».

Перші числа газети добре і цікаво редаговані і приємно вражають своєю розважністю та безсторонністю. Бажаємо новій газеті успіху і розвитку. Коли редакції пощастить зберегти цей солідний тон, то нова газета чимало чим може прислужитися українській справі.

* * *

Спинаючися на покаянні Форда та його капітуляції перед жидівством, «Разсвѣтъ» (ч. 45). пише:

«Фордъ въ концѣ концовъ ощутилъ еврейскую силу и какъ практической философъ дѣла, понялъ безмысленность своего безцѣльнаго поединка съ еврействомъ».

Принаймні, одверто. «Е в р е й с к а я с и л а!»! Начувайтесь ті, що ще цього не зрозуміли і наважуються ставити чоло цій світовій силі.

До всіх вірних

З ЛАСКИ БОЖОЇ II-ий ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЦЕРКОВНИЙ СОБОР ДО ВСІХ ВІРНИХ ДІТЕЙ СВЯТОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ. *)

«Благодати, вам і мир од Бога Отця нашого і Господа Ісуса Христа». (Еф. 1,2). З цим апостольським словом братерського вітання звертається до всіх вас, закінчуючи свою ширю й напружену церковну роботу. 2-ий Всеукраїнський Православний Церковний Собор.

Шість літ минуло з того часу, коли ласкою Отця всіх щедрот, благоденством Вічного Первосвященника й Єпископа душі наших (І Петр. 11,25) Господа Ісуса Христа та благодаттю Пресвятого й Животворчого Духа Господнього відродилася свята Православна Автокефальна Церква наша на основі заповітів правди та любови, що їх одкрив Господь ширій вірі, чистій любові й святим упованням побожного церковного народу українського та I Всеукраїнського Церковного Собора. Православна Христова віра, стверджена святими соборами всесвітньої церкви, вічний євангельський закон християнської побожності, здійснення цього закону в порядкуванні церковним життям, а саме: живітвля Богом наданої україн-

*) Ми отримали допіру відозву 2-го Всеукраїнського Православного Церковного Собору, яку й подаємо, утримаючись од всяких зауважань, в цілості до відома наших читачів. Ред.

ському народові мови в церковній молитві та навчанні Божого слова, вільне будівництво свого церковного життя або автокефальність, соборність у житті та керуванні, чистота і незаплямованість церковного життя інтересами земними, відокремленість Церкви від Держави, Цілковита аподітичність і чесна громадянська лояльність — оце основи відродження УАПЦ не тільки освітлювали шлях її життя, але стали зразком і прикладом і для інших церковних об'єднань на Україні. Господь благословив життя нашої святої Церкви, розпочав чистим і святим піднесенням душі побожного українського народу, благословив це життя розвитком, ствердженням і поширенням нашої Церкви скрізь, де тільки Божою волею оселили діти нашого народу. Нині самим життям УАПЦ доведено вічну правду Господнього слова про те, що «Отець небесний дасть Духа Святого, тим, що у Його (Лук. XI, 13), просять.» Аби тільки достойні були ми, дорогі браття, тих святих дарів Святого Духа.

Шляхом Церковним — узьким шляхом, шляхом шукання Царства Божого й правди Його (Мтв. VIII, 13-14), йшло життя УАПЦ. З людей незвершених по самій своїй природі складається вся Церква на землі. Тим і це дивно, що й життя наше зустрічаюся з усякими труднощами та спокусами, що їх найбільше й найчастіше приносили в церкву ми самі. Відчуваючи конечну потребу впорядкувати життя рідної Церкви в середині, щоб дати їй заспокоєння, одвести тяжку загрозу що до зовнішньоправних умов існування УАПЦ в державі, щоб одкрити можливість дальшого мирного життя Церкви — з цим ви послали нас на II-ий Всеукраїнський Церковний собор.

Зібрані в ім'я Христа, одушевлені чистими почуттями любови до єдиної спільної матері нашої — УАПЦ, ми з найвищою увагою та щирістю зважали на як найкраще задоволення всіх потреб святої Церкви нашої, дбаючи лише про її життя та благо. Не було серед нас ніяких розділень, коли обставини життя Церкви ясно визначили повну неможливість для Найпоч. отця нашого Митрополита Василя продовжувати далі магістратське служіння УАПЦеркві. Бажаючи добра Церкві й тільки про це дбаючи, Собор, як найвищий керівник життя УАПЦ, одностайно ухвалою визволив першого слугу Церкви — Найпоч. Митрополита Василя від тягаря митрополитанських обов'язків. І ми — освячений Собор — «множество вірних мали одно серце й одну душу» (Діяння IV, 32), були воїстину одно тіло й один дух». (Ефес. IV, 4), коли вкупі з Найпочеснішим Митрополитом Василем одностайно поклали духовний провід життя УАПЦ на Всечесного єпископа Миколу Борського, 24 Жовтня, обравши його на Митрополита Київського та всієї України, а в неділю 30 Жовтня після щирої церковної молитви, настановивши його на первосвятительське служіння в УАПЦеркві. Така повна одностайність святого Собору й цілковита згода всіх нас дає нам велику втіху повторити слова святого апостольського Собору, що дійсно так «зволілося Духові Святому тай нам», (Діян. IX, 23), виразникам волі всієї Української Автокеф. Православної Церкви.

«Нехай же буде благословений Бог і Отець Господь Нашого Ісуса Христа, що по великій Своїй милості знов породив нас до надії живої» (I Петр. 1,3). Нехай вся УАПЦ благословляє й вихваляє ласку Бога, що Він милосердя Своїм привів нашу Церкву до великої радості соборного єднання й праці, благодаттю що Животворчого Духа Святого, невидимою присутністю Єдинородного Сина Свого Він благословив одну душу працю II-го Всеукраїнського Церковного Собору, та заспокоєння й духовну користь УАПЦ. Собор вірить і певен, що його сподіюна, дійсно соборна — поєднана Св. Духом — праця є певною запорукою того, що в своїх постановках та ухвалах Собор був істинними устами всієї Церкви, дійсним виразником її волі та свідомості. II-ий ВУЦСобор з вірою сподівається, що трудні часи УАПЦ скінчилися, хвилювання минули. І з усіма вірними дітьми УАПЦ, ми єднаємося надією на те, що надалі життя її буде життям єдності, правди, миру й радості в Дусі Святому.

З подякою приймаємо все, що Божою волею подас нам для добра і зрос.

ту святої Церкви нашої. З любовію і щирістю серця пригорнімося до улюблення всієї Церкви, до того, кого в тяжку годину Церковного життя Сам Господь дав УАПЦ за Архипастиря й Митрополита. II-ий ВУЦСобор кличе всіх вірних дітей святої Церкви української «в єдності духа, в союзі миру» (Ефес. IV, 3) прикласти всіх зусиль на піднесення життя й церковної творчості. До неба, — до вищої правли Христа, до Церковного єднання в любові до його — піднесімо серця.

«Одягніться-ж оце, як обранці Божі, святі й любі, в милість милосердя, добрість, смиренність, тихість і довготерпіння... Над усім же цім любов, що є союз звершення. І мир Божий нехай править у серцях ваших, до якого вас і покликано в одному тілі» (Кол. III, 12, 13-14). Святої Церкви Христової.

«Богові ж і Отцеві нашому слава на віки вічні. Амінь». (Фил. IV, 20). У Києві. Жовтня 30 дня.

Р. Б. 1927.

Президія II-го Всеукраїнського Православного Церковного Собору:

Голова: — В. М. Чехівський (в. р.).

Заступники Голови: — архиеп. Константин Малюкевич і протоієрей Леонтій Юнаків (в. р.).

Секретарі: — протоієрей Х. Говядовський і протоієрей В. Левитський (в. р.).

О д Р е д а к ц і ї

Вихід бюлетеню з промовама затримався через опіздання отримання від стенографа тексту.

Хроніка.

3 Великої України.

Одновляючи по старому за совітськими газетами хроніку життя на Великій Україні, одзначимо коротко тамошні події останнього часу. Ювілейні свята — десятиліття «Жовтня», чужоземні делегації, боротьба з опозицією, дискусія, репресії, виключення, новий «набор» до партії — це складало головний зміст життя за останній місяць, одсуваючи все инше на другий план і залишаючи менше місяця поточним звісткам.

* * *

— В Українській Академії Наук. В історичній секції відбулося прилюдне засідання, на порядку якого стояли такі доповіді: Б. Шевельор — «Тижневик «Черниговський Листок», за ред. поета Л. Глібова (1861-1863)», С. Рудницький — «Діло о ношенні хлопоманскаго костюма», Рябінін-Скляревський «Одеська Громада в 1880 р.» («Пр. Пр.» ч. 268).

— В комісії Західньої України на останньому засіданні заслухано було такі доповіді: Остап Павлик — Буковина до 1848 р. Василь Косташук — Буковина від 1848 р. до війни. Степан Гасвський — Тридцятипятирічний період літературної творчости Ольги Кобилянської. («Пр. Пр.» ч. 27).

— В історичному тві Нестора Літописця при УАН на останніх зборах

заслухано: Ф. М. Сінгалевич — «Київський Некрополь». Л. П. Добровольський — Едв. Рудківський — знавець Київщини. В. М. Базілевич — Бардичев. Державний заповідник. («Пр. Пр.» ч. 270).

— Ювілей акад. Багалія — 40-ліття наукової діяльності — урочисто святкує Академія Нука 10 грудня с. р. («Пр. Пр.» ч. 269).

— Дослідження на рідних музичних інструментів. Керівник музично-етнографічного кабінету УАН запропонував Академії план організації при одному з музеїв України спеціального відділу, присвяченого збиранню матеріялів, що торкаються народно-музичних інструментів. («Пр. Пр.» ч. 269).

— Сейсмічна станція в Кціві. Акад. Д. Граве зняв перед Академією питання про те, щоб Київську Астрономічну Обсерваторію, що відас нею тепер Украука, було передано Академії і при ній улаштовано сейсмічну станцію. Для обміркування проєкту обрано спеціальну комісію. («Пр. Пр.» ч. 269).

— Ювілей Ольги Кобилянської одсвятковано культурними та громадськими організаціями України. Низка видавництв виускає збірники творів. Комісаріят Освіти УССР порушив перед совнаркомом клопотання про призна-

чення письменниці що-місяшної пенсії та одноразової допомоги. («Пр. Пр.» ч. 270).

— Р о б о т а «Д у м к и». Перша Держава Капела України «Думка» готується поставити ораторію Гайдю «Чотири частини року» з участю видатних артистів. Переклад тексту з німецької на укр. мову зробила Л. Старницька-Черняхівська. («Пр. Пр.» ч. 269).

* * *

— І д п л я . До Харькова прибув, — очевидно, підтримати настрої однодумців та на місці зміцнити звязки України з Москвою, — сам Риков. Зустріч на дворі відбулася з звичайним церемоніалом зустрічі «височайших осіб». Але «знаменіє времени» — почесну варту тов. Рикова вітав по українському. Були, звісно і многотисячне «ура» і спів «Інтернаціоналу». Похваливши «робітників і селян України», — що вписали чимало славних сторінок в історію нашої пролетарської революції», голова союзного правителства привітав «в особі присутніх пролетаріят України, який явився опорою влади совітів». Відповідаючи високому гостеві, тов. Петровський вірнопідданче запевнив іменем усіх робітників і селян України в «нерозривности и незліблемости уз между народами СССР». («Ізв.» ч. 267).

— Н а ц і о н а л ь н а п о л і т и к а на Україні. В своїй доповіді з'їздові КПБУ тов. Каганович (цього разу виступав українською мовою, що як велике досягнення одмічають совітські газети), підкресливши ще раз, що КПБУ «є частина одної могутньої всесоюзної компартії, найбільше уваги присвятив національній справі. Приводом до того з'явилися заходи західних держав щодо України, «яку ніби то треба звільнити з під гніту». Тов. Каганович одмічав, що «органи буржуазної

і соціал-демократичної преси Німеччини, Франції, Чехословаччини і особливо Польщі підсилено трактують українську проблему, перспективи незалежності України». На думку Кагановича, клопотатися за Україну спонукає західні держави її багатство: «чималу роллю в планах імперіалістів відіграє українське вугілля, залізо і хемічна промисловість»... «Факт відновлення української промисловости ще більше розбуркує апетити імперіалістів». Крім того, українське питання, Україна, «теж є для Англії допоміжна зброя у грі проти Москви, яка де далі все більше виступає на авансцену». Далі, звичайно, Каганович викривав потайні стимули цього: «інтереси імперіалістів полягають не в тому, щоб створити незалежну Україну, їх інтереси полягають в тому, щоб обернути Україну в плацдарм для боротьби з радянським союзом, розколоту і розбити наш єдиний фронт, а потім закріпити Україну економічно і політично». «Ось чому імперіалістів так цікавить Україна, ось чому вони хочуть під «визвольним» прапором, під прапором «незалежности» забрати в свої руки Україну». Тов. Каганович думає, що «це вже пізно», а західні імперіалісти, по його словам, іншої думки: «радянська влада на Україні найслабша: її легко можна скинути». Хто правий, — покаже час, ми певні, недалекій. А поки що подяка належить тов. Кагановичеві, що він знайомить та ще офіційним способом нещасних виданих совітів, одрізаних од усього світу, з тим, який інтерес до української справи виявляється тепер на заході Європи, подаючи до загального відома про плани імперіалістів: щоб досягти свого. «вони хотять відновити «стелю ривини» або якийсь інший дрібно-буржуазний уряд». («Пр. Пр.» ч. 271).

— Показчиком того, якої сили і значіння набуло національне питання, являється і виступ тов. Рикова у Харькові. Одмітивши,

звичайно, «зміщення одности всіх частин ССРС», він по-між «специфічними завданнями, що стоять перед окремими частинами союзу», насамперед поставив національне питання: «Компартія України досягла великих успіхів у розв'язанню національного питання тому, що зуміла уникнути тих перекручувань національної політики, що можливі і тепер». Серед тих перекручувань найшкідливіше — «великодержавний шовінізм»... «Ми покажемо всім притісненим національностям правдивий шлях, щоб задовольнити їх національні потреби». Спинившись на тому, що «на території України доводиться розв'язувати національне питання в надзвичайно заплутаних і складних обставинах», тов. Рижов «в своєму привітанні від імені ВКП особливо хотів підкреслити досягнення комуністичної партії і робітничої класи України в розв'язанні національного питання.» («Пр. Пр.» ч. 269).

— Національні меншості і сов. уряд на Україні. Рада національностей ЦК'а ССРС на доповідь тов. Буценка про роботу на Україні серед національних меншостей виявила своє «задоволення», що «уряд України вжив відповідних заходів в галузі практичного розв'язання національної справи»... що «на території України правильно розв'язують справу обслуговування національних меншостей, що розпрошені в загальній масі людности країни»... що «в наслідок цієї всієї роботи на Україні помітно позбулися пережитків шовінізму—і російського, і українського» що «потрібно продовжувати роботу для забезпечення культурно-національних інтересів і обслуговування рідною мовою нац. меншостей, між ними і російської». Про людське око згадавши, про українізацію, Рада визнала за потрібне «вжити дальших заходів до економічного підсилення нац. меншостей і господарчого розвитку сел національних районів. Що ж до єврейської людности,

то визнано за потрібне: їй нададі притягати її до харьборської праці і промисловості».

— Нові ноты. Але поруч з давно відомим чуємо ми в цих постамовах і нові ноты, і дуже характерні. «Зважаючи на те, що піднесення української культури в СРСР притягає до себе широку увагу українців, що живуть в інших союзних республіках, Рада національностей вирішила окремо обміркувати справу обслуговування їх культурно-національних потреб». В цій ухвалі Ради національностей «про потребу як найбільше обслуговувати українців, що живуть в РСФСР», тов. Буценко додає «запоруку того, що пошастить виправити хиби, що є в цій лінії, з окрема на Кубані». («Пр. Пр.» ч. 270).

— Російська меншість на Україні. Даючи пояснення до останньої ухвали Ради національностей, тов. Буценко спинається на ролі російської людности на Україні, якої налічує шось і з 3 мільйони, і підкреслює ухвалу Ради національностей, що росіяне на Україні «є також національна меншість як німці, болгары, євреї». («Пр. Пр.» ч. 270).

— Звідки така увага? Оповідь дуже ясну на питання, чому це саме тепер стільки уваги і в Харькові, і в Москві присвячують становищу національної справи на Україні, дав тов. Мануїльський, виступаючи в імені Комінтерна на X-му з'їзді КПБУ в Харькові. «Товариші, — сказав він, — коли на Україні може з'явитися куркульська небезпека, то вона може прийти лише двершма національного ухилу. Тому Комінтерн погоджується з відсічню, яку КПБУ дала шумськізмові». («Пр. Пр.» ч. 271).

— Поширення прав місцевих організацій влади. ВУЦВК і совнарком

розробили положення про поширення прав місцевих органів влади. Бюджетами районів мають відати округні райони з'їзди. На окрвиконкоми та райвиконкоми покладено загальне керування місцевими фінансами на своїй території. Мійські та селищні ради мають самостійні бюджети. («Пр. Пр.» ч. 172).

— Основними завданнями органів юстиції вважає наркомості генеральний прокурор республіки тов. Порайко — «розвантажити народні суди, слідчі участки та швидко реалізувати постанови судових органів...» «Підвищити кваліфікацію робітників, спростити судовий процес та раціоналізувати апарат». «Друге важливе завдання — це підсилення прокурорського догляду та підсилення роботи в справі ліквідації правової неписьменности». («Пр. Пр.» ч. 271).

* * *

— М а з а н а д и т и н а. Тепер число радгоспів на Україні становить 171, на площі 226.000 десятин, замість 416 радгоспів, що їх було 1923 року на площі 208.000 дес. Колективних селянських об'єднань на Україні тепер 9.500 проти 5.500 у 1924 році. «Зріст цих об'єднань пояснюється збільшенням кредитування з фонду бідноти. Так напр., минулого року колгоспи одержали з цього фонду 4.700.000 каб.» І надалі мають дбати про збільшення колгоспів і радгоспів «шляхом поширення фінансування та забезпечуючи їх складними машинами і тракторами». («Пр. Пр.» ч. 269).

— З е м л я к о л г о с п а м. ВУЦВК і совнарком ухвалили постанову «передати колгоспам усі землі, що їх вони одержали з державного земельного фонду на арендних або інших умовах». Передається «також їм усі промислові підприємства, що містяться на їхній території і все інше майно «будівлі, с.-госп. інвен-

тарь то-що». Крім того ухвалено «скасувати всю заборгованість колективів за користання землею за весь минулий час». («Пр. Пр.» ч. 270).

— М р і і Ч у б а р я. Співняючися на п'ятилітньому ювілею совітської валюти, Чубарь сподівається, що червінець до свого десятирічного ювілею матиме повну купівельну силу й закордонні капіталістичні біржі визнають наш радянський «фунт» за не гірший, ніж англійський капіталістичний фунт і американський долар. («Пр. Пр.» ч. 271).

— К і н е ц ь о д н о г о е к с п е р и м е н т а. Тому, що «Укрнархарч не зумів як слід поставити народне харчування і за час свого існування витратив 590.000 свого пайового капіталу», харьковський уряд «ухвалив остаточно ліквідувати Укрнархарч по всій Україні» («Пр. Пр.» ч. 268). В добрий час! C'est le premier pas qui coute. Звичайна доля всіх большевицьких експериментів. За добрим почином не повинні забаритися і інші «ліквідації».

На українських землях.

На Воляні, Холмщині, Підляшші та Поліссі.

— Ц е р к о в н и й з'ї з д. На Володимирщині відбувся церковно-народний з'їзд, на якому було 261 делегат і до 150 гостей. В цілому радій резолюцій з'їзд вимагає розмосковлення української церкви, а зокрема — призначення на Волинь українських єпископів, яких би вказав Церковний Комітет. («Діло». ч. 259).

— У к р а ї н с ь к а м о в а в ц е р к в і. В кінці минулого місяця відправилася в перший раз у церкві с. Воронів ціла служба Божа укр. мовою, що справила на присутніх величезне враження. Свій селянський хор чудовим ви-

юнанням сприяв тому як найкраще. («Укр. Громада». ч. 47).

— З кооперативного руху. Організаційне зібрання в справі заложения нової української кооперативи на Ковельщині відбулося в с. Стаїа Вижва, де рішено заснувати кооперативу під назвою «Наше Щастя», в с. Видраниця того ж повіту відбулося зібрання членів кооперативи «Наша Громада», а в Турійську — кооперативи «Весна» («Укр. Громада». ч. 47). —

— Заборона з'їзду «Просвіти». Заповіджений на 10. XI з'їзд волинські і хомських «Просвіт» не відбувся тому, що влада в останній хвили його заборонила. Поліція сьма повідомила про заборону. Але ці поліції ніхто не вірив, до Рівного з'їхалося до 100 делегатів з цілого краю. Проти організаційного комітету влада розпочала слідство. («Новий Час» ч. 13).

— Які батьки, такі діти. 10 і 12 листопада на лекціях у володимирській укр. гімназії деякі учні московської і польської національності відмовилися писати диктанти по українському, демонстративно відповідали учительці, а по закінченні лекції урядили «вошачий концерт», підкреслюючи тим своє вороже відношення до укр. мови. («Укр. Нива». ч. 65).

В Галичині.

— Арештування укр. студентів. В звязку з забиттям студента Гука, що ніби був потайним агентом від поліції, арештовано співлокаторів Гука братів Салевичів і Стефанюка, яких і передано до розпорядимости судовій владі. Крім того в Солотвині заарештовано студента філософії Гуменюка, якого теж привезено до Львова. («Діло». ч. 363).

На Буковині.

— Ювілей Ольги Кобилянської. В Чернівцях,

місті сталого побуту письменниці Ольги Кобилянської, 11 грудня має відбутися святкування її 40-літньої літературної діяльності. Програма свята має зложитися з академії, концерту та реферату про літературну творчість письменниці

На Закарпатті.

— «Язикова» комісія. Після довгих нарад, так звана, «язикова» комісія, що складалась з українців і москвофілів («кацапствующих») ухвалила, що в народних і горожанських школах мовою навчання має бути українська літературна мова. На жаль, — що до гімназії то тут не домовилися. «Кацапствующі» признали укр. мову, як окрему, але обстоювали московську, бо вона має... багатшу літературу. («Русская Земля». ч. 47).

— Великі поклади кам'яного вугілля. В околицях Дольної Апші знайдені великі поклади кам'яного вугілля. Гагорі Бовць, що підіймається на 800 метрів над рівнем моря, під доглядом інженера Гронделя почалося добування вугілля. В Дольні Апші тимчасово зроблений склад для закарпатського вугілля. Вугіль цей більше ніж на половину дешевше, за привозний. («Тусская Земля» ч. 47).

— Українську церкву до Праги. Недавно на Закарпаття приїздив з Праги директор національного музею п. Фабіян, будівничий радник п. Моравек, які рішили купити стародавню дерев'яну церкву в с. Медведівцях, перевезти її до Праги і поставити в одному з пражських парків, як пам'ятку старовинного українського (руського) національного мистецтва. («Тусская Земля». ч. 47).

Газетні звістки.

— Національний антагонізм на Україні. Як видно з звіту одеської окружної партійної конференції,

один з делегатів комуністів виголосив протижидівську промову, в якій заявив, що «жиди тягнуть за собою хвості тих же жидів.» В кінці докладчик вказав, що зараз на провідну партійну і господарську роботу, «де-лише можливо висувають українські кадри». Той же докладчик стверджував, що «антисемітизм починає воскресати і досить сильно поширюватися», і що зараз «його вплив поширюється на окремих комуністів».

Національному загостренню сприяє й те, що «окремі товариші тієї чи іншої національності противляться українізації». («Дні» ч. 1250).

— З бунтовані червоноармійці. В Сталіно розаїтована групами частина червоноармійців виїхала на вулицю і приєдналася до демонстрації-протесту з приводу звільнення з партії Троцького і інших. Червоноармійці йшли із своїми плакатами і портретами Троцького. («За Свободу» ч. 271).

— Заворушення в чорноморській флоті. З Одеси і Миколаєва повідомляють, що там сталися вуличні демонстрації на честь звільнених з партії вождів опозиції при діяльній участі моряків. В Севастополі на знак протесту проти репресій сталінців, частина моряків чорноморської флотії мала оголосити страйк і покинути свої жораблі.» («Возрожденіє» ч. 906).

Серед укр. еміграції.

У Франції.

— З церковного життя у Франції. Після великих і довгих зусиль та старань Управи Укр. Православ. Парафії у Франції та з допомогою парафіян і окремих членів укр. колонії збудовано для місцевої укр. церкви в Парижі переносний іконостас, а також придбано образи, ставлячки та інші необхідні речі.

Всім жертводавцям, що свою лепту поклали на це святе діло, а також всім працівникам по споруженню іконостасу Церковна Рада Парижської Парафії цим складає свою сердечну подяку.

— Од Церковної Ради. Протягом двох тижнів од 15 до 27 листопаду настоятель Укр. Православ. Парафії у Франції одвідав українські парафії Ельзас-Лотарингії та Люксембургу. В ці дні було відправлено богослуження. А 21 листопаду, в день 6-ої річниці трагічної смерті укр. героїв, що загинули під Базаром від руки червоного ката за національну ідею свого народу, було відправлено панахиду в м. Оденле-Тіші та пом'януто поіменно тих борців, за волю Отчизни життя своє положивших.

Цього дня парафіяне в Оденле-Тіші згадували також другу річницю існування своєї парафії.

Після великих та довгих зусиль всього громадянства, а також Управи Парафії, яка два роки незмінно виконувала покладені на неї обов'язки, парафіян значно поширилася та продовжує немало релігійно-національну працю поміж громадянством.

15 листопаду відбулися річні збори парафії, на яких винесено було постанову покласти керування парафією на Управу Громади, члени якої являються також одночасно і членами парафії. В той спосіб значно поліпшується матеріальна справа парафії, яку цілковито на себе згодилася Управа Громади перебрати. Такий принцип парафії прийнято й в Шалеті.

Найвища Церковна Рада Укр. Православ. Парафій у Франції, звважаючи на попередню та сучасну працю Оденле-Тішської парафії вважає своїм прямим обов'язком принести ширю подяку всьому громадянству за чуле відношення до справ рідної церкви, а зокрема Управі Парафії в особі п. п. ген. Башинського, Павля-

ка та Упиренка, а також Управі Громади в особі: п. п. Хохуна, Зубенка та Журавля.

Одночасно закликає також і громадянство інших колоній прийняти ближчу діяльну участь в дальшому розвитку парафіяльного життя рідної церкви на терені Франції.

Голова Церковної Ради — О. Удовиченко (-), секретарь — П. Васил'їв.

В Америці.

-- Листопадове свято. В Нью-Йорку відбулося свято на честь Першого Листопада, упорядковане зодами союзу укр. товариств. Свято складалося з промов, декламацій та співу хору «Січи». Заля була переповнена. («Свобода». ч. 262).

— Українець. аме-
риканським професо-
ром. Відомий професор київ-
ської політехніки, а раніше петер-
бурзької, Володимир Тимошенко
дістав запрошення викладати в
університеті в Мічіган. Його твір
«Опірність матеріалів» перекла-
дений на різні мови. («Укр.
Голос». ч. 46).

— Стрілецька Гро-
мада і парижський
процес. В звязку з закидами
про погроми, які робить ворожа
Україні преса управа Стрілець-
кої Громади вважала своїм обов'-
язком рішуче відкинути закид,
немов би ніхто це був покараний
укр. владою за погроми. Для
цього був виготовлений меморіал,
який підписали всі громадські
організації міста філадельфії,
та передано його до американсь-
ких газет. («Народня Воля». ч.
130).

З м і с т.

— Париж, неділя, 11 грудня 1927 року — ст. 1. — Х а р а к т е р и с т и к а .
Політика Понтія Пилата чи Юди Іскаріота — ст. 3. О л е к с а н д е р
Ш у л ь г и н . Сторінки споминів — ст. 6. Б. І в а н и ц ь к и й .
Руйнація лісової господарки на Україні — ст. 10. O b s e r v a t i o n .
З міжнароднього життя — ст. 17. З преси — ст. 20 — Д о в с і х в і р н и х —
ст. 22. Х р о н і к а . З Великої України — ст. 25. Н а у к р а ї н с ь к и х
землях. — ст. 28. Газетні звістки — ст. 29. З життя укр. еміграції. —
У Франції -- ст. 30. В Америці — ст. 31.

Дитяча ялинка

учащтовується безкоштовно при недільно-четверговій школи на Святвечір 24 грудня.

Записуватися можна листовно:

Ecole Ukrainienne (недільно-четвергова школа) 23, Rue de Fontenay, Montrouge і в редакції «Тризуба», 12, Rue Denfert-Rochereau, Paris V, а особисто в Громаді по суботах від 8.30 веч.: у п. Кульченка, 54, Rue Mademoiselle та у п. Стасіва, 27, Brd Latour-Maubourg. Записуватися можна лише до 20-го грудня. При записі прохасмо подати повне ім'я та вік дитини. Про місце, де відбудеться ялинка, буде повідомлено окремо.

Вийшло перше число неперіодичного військового журналу

„ВІЙСЬКОВА СПРАВА“

під начальною редакцією Генерального Штабу Генерала-Хорунжого

О. УДОВИЧЕНКО.

З м і с т.

1. Піхота (озброєння) О. ЧЕРНЯВСЬКОГО.
2. Перша боротьба за Київ у 1917-18 роках. О. УДОВИЧЕНКО.
3. Авіції 3-го ескадрону 1-го полку кінноти чужинців в Мароко.
 1. Румунська кавалерія.
 5. Хроніка військового життя в чужоземних арміях.
 6. Огляд життя Т-ва б. Вояків Армії У.Н.Р. у Франції.
 7. Каталог книжок при бібліотеці Т-ва.
 8. Оголошення.

В справі набуття цього журналу належить звертатися до п. Рудичева, 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V-e.

Редакція і Адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. № 15. Paris XIII.

Редагус—Комітет.

Адміністратор: **Іл. Косенко**

Le Gérant: M-me A. Perdrizet.